

A mi csillaghármasunk

Másfél évszázaddal ezelőtt Berlinben három híres matematikus tanított egyidőben: Karl Weierstrass (1815–1897), Ernst Kummer (1810–1893) és Leopold Kronecker (1823–1891). Őket a matematikatörténet "csillaghármas"-nak nevezi. Április 13-án, szerdán reggel elhunyt az erdélyi matematikatanítás csillaghármasának a harmadik tagja: Balázs Márton (1929–2016). Tavaly szeptemberben hunyt el Virág Imre (1931–2015). idén januárban Orbán Béla (1929–2016).

Anélkül, hogy kisebbítenénk más jelentős erdélyi matematikusunk érdemeit (szerencsére többen is vannak), úgy gondoljuk, hogy ők hárman megérdemlik ezt a megnevezést, hisz majdnem azonos korúak voltak, ugyanabban az időben tanítottak, jó barátságban éltek, minden körülmények között emberségesen viselkedtek, és nagy szerepük volt abban, hogy ma Erdélyben még mindig sok jó matematikatanár van.

Balázs Márton és Virág Imre székelyföldiek, Orbán Béla kolozsvári, a híres Spáda János építőmester unokája volt. Amikor az 1970-es években ismét lehetett magyarul tanítani a matematikát a kolozsvári egyetemen, nagy lelkesedéssel foglalkoztak a diákokkal. Radó Ferenc, Maurer Gyula és Kolumbán József kollégáikkal közösen magyar nyelvű tankönyveket írtak, amelyeket az akkori kolozsvári Dacia Kiadó jelentetett meg, és ezeket ma is haszonnal forgathatják az egyetemi hallgatók. Elég sok iskolában megfordultam életem során, és mindenhol nagy tisztelettel beszéltek róluk volt tanítványaik, felemlegették jó hangulatú, kedélyes és tartalmas óráikat.

Balázs Márton a tanításon kívül szervezési szerepet is vállalt. Az 1970-80-as évek fordulóján az egyetem tudományos titkára volt. Már akkor próbálkozott a magyar nyelvű oktatás szélesítésével, amennyire akkor ezt lehetett. Informatikát akkoriban csak románul tanítottunk, de mivel matematika szakon is volt alapozó programozási tantárgy, Balázs Márton elintézte, hogy a tanártovábbképző-tanfolyamokon az informatikát is magyarul tanítsuk, miután megkérdezte tőlem, hogy vállalom-e, lévén, hogy akkor egyedüli magyar oktató voltam az informatika szakon. De az igazi szervezés ideje csak 1990 után jött el, amikor első magyar dékánhelyettesként a matematika-informatika karon, nagy csatározások, veszekedések közepette kiharcolta mindazt, amit akkor lehetett a kari magyar nyelvű oktatásban. Soha sem a saját érdekét nézte. A román kollégák közül, sokaknak nem tetszett a tevékenysége, és amikor elérte a nyugdíjkorhatárt, nem adtak neki lehetőséget, hogy a törvény adta keretek között még öt évig folytathassa főállásúként a tanítást, mint annyian mások. Ugyanígy, csak azon múlt, hogy nem folytathatta a doktorátusi vezetést sem, hogy a minisztériumi bizottságban, ahol erről döntöttek, kolozsvári román

kollégája nem állt ki mellette. Abban is nagy érdeme van, hogy az 1989-es változások után, kapcsolatai révén, mindjárt elintézte, hogy több, középiskolában tanító tehetséges matematika- és informatikatanár néhány hónapos magyarországi továbbképzésre menjen, azzal az elképzeléssel, hogy a beinduló magyar oktatás (netán magyar egyetem) elegendő, jól felkészült tanárral gazdagodjék. A terv sikerült, ezek nagy többsége ma egyetemen tanít.

Már nyugdíjasként, évekig vezette az Erdélyi Múzeum-Egyesület matematikai és informatikai szakosztályát, és a kolozsvári Matlap című, iskolásoknak szánt matematikai lapok felelős szerkesztője volt. Ugyancsak vezetője volt két évtizeden keresztül a matematikai és informatikai kar didaktikai tudományos szemináriumának.

A csillaghármas immár átlépett a végtelenbe, de még sokáig világít az erdélyi matematika egén, utat mutatva az egyre csökkenő létszámú, de remélhetően nem nullához tartó, érdeklődőnek.

Kása Zoltán

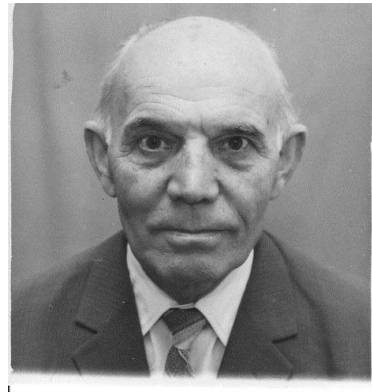
(Szabadság, 2016. április 15. 12. old.)

Balázs Márton

Orbán Béla

Virág Imre